

UNIWERSYTET
ŁÓDZKI

Prezydent

Joachim Gauck

Joachim Gauck urodził się 24 stycznia 1940 r. w Rostocku. Wpływ na jego późniejszą postawę wobec NRD i porządku politycznego, w którym przyszło mu żyć, miał niewątpliwie fakt zatrzymania w roku 1951 przez lokalne Służby Bezpieczeństwa Państwa jego ojca, Joachima Gaucka seniora, który zniknął bez śladu i dopiero po dwóch latach rodzina dowiedziała się, że został zatrzymany i skazany dwa razy na 25 lat. Pierwsze 25 lat otrzymał za szpiegostwo, czego dowodem miała być korespondencja z rzekomo współpracującym z wywiadem francuskim Fritzem Löbauem, który uciekł na zachód i w swej korespondencji zapraszał Joachima Gaucka seniora do siebie (z którego to zaproszenia ojciec Joachima Gaucka nie skorzystał); drugie 25 lat otrzymał z kolei za uprawianie „antyradzieckiej nagonki”. Joachim Gauck senior z zesłania na Sybir powrócił w październiku 1955 r.

Te doświadczenia kształtowały postawę Joachima Gaucka – niezgody na świat opresji, bezpodstawnych oskarżeń i prześladowania niepokornych obywateli. Wyrazem tej niezgody na rzeczywistość, w której przyszło mu żyć, ale z której też nie zamierzał uciekać, wyjeżdżając „na Zachód”, było obranie teologii jako kierunku studiów, które kończy w roku 1965. W roku 1967 rozpoczyna swą działalność jako pastor – zakończy ją w okresie tzw. Pokojowej Rewolucji, w roku 1989.

W czasie nasilającej się fali obywatelskich protestów przeciwko władzom NRD, co miało miejsce w drugiej połowie października 1989 r. – kiedy protesty przybierają charakter masowy również w północnej części Wschodnich Niemiec, gdzie swą posługę pełni Joachim Gauck – pastor Gauck wygłasza 19 października w Rostocku kazanie poświęcone prorokowi Amosowi, w którym „zabójczej wyniosłości i bezkrytycyzmowi” (*tötende Gerechtigkeit*) przeciwstawia „sprawiedliwość niosącą ratunek” (*rettende Gerechtigkeit*). W tym okresie, kiedy przez Polskę i Węgry rzesze obywatele NRD uciekają do Niemiec Zachodnich, pastor Joachim Gauck opowiada się za pozostaniem: „Ci, którzy nas opuszczają – powiada – porzucili już wszelkie nadzieje”. Wydarzenia 1989 r. – prowadzące do obalenia muru berlińskiego – według Joachima Gaucka odcisnęły trwałe piętno na jego osobowości.

To jest moment, w którym zaczyna się nowy etap w biografii Joachima Gaucka. Zaangażowanie w sprawy innych ludzi, w sprawy wspólnoty – realizowane dotychczas w związku z pełnioną przezeń w owym czasie funkcją ewangelicko-luterańskiego pastora – przemieni się w działalność aktywisty i obrońcy praw obywatelskich. W ramach tej nowej formy działalności, w okresie Pokojowej Rewolucji (*Friedliche Revolution*) 1989 r., Joachim Gauck aktywnie uczestniczy we współtworzeniu i organizowaniu opozycyjnego w stosunku do rządzącej w Niemczech Wschodnich SED – powstałego we wrześniu tego roku ruchu Nowe Forum (*Neues Forum*) i zostaje wybrany na jego rzecznika. Później, razem z dwoma innymi ugrupowaniami, ruch, którego jest rzecznikiem, utworzy wspólną listę wyborczą: Związek 90 (*Bündnis 90*). Po zjednoczeniu Niemiec Joachimowi Gauckowi powierzony zostaje Urząd Pełnomocnika Federalnego do spraw Materiałów Państwowej Służby Bezpieczeństwa NRD (*Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik*, BStU); będzie kierował pracami tego urzędu przez całą dekadę, do roku 2000. Po odejściu z urzędu Pełnomocnika aktywnie uczestniczy w życiu publicznym, zabierając bardzo często głos w publicznych dyskusjach. Od 2003 r. jest przewodniczącym stowarzyszenia *Gegen Vergessen – Für Demokratie* (Przeciwko Niepamięci – Na rzecz Demokracji) – organizacji promującej różnorodność, tolerancję, zachowania demokratyczne, sprzeciwiającej się rasizmowi, uprzedzeniom i ekstremizmowi; działalność tego stowarzyszenia w znacznej mierze koncentruje się na nieprawości i mechanizmach funkcjonowania dyktatury nazistowskiej i komunistycznej na ziemiach niemieckich; jej działalność finansowana jest przez Rząd Niemiec. W latach

2001–2004 Joachim Gauck zasiada również w zarządzie Europejskiego Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii (obecnie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej, ang. *The European Union Agency for Fundamental Rights*, FRA).

W roku 2010 po raz pierwszy została wysunięta kandydatura Joachima Gaucka na urząd Prezydenta Niemiec (ostatecznie wybrany został wówczas Christian Wulff, który przed upływem kadencji musiał zrezygnować z pełnienia swojego urzędu). W roku 2012 kandydaturę Joachima Gaucka na urząd Prezydenta Niemiec poparły niemal wszystkie partie reprezentowane w Bundestagu (wyjątkiem była jedynie partia *Die Linke*, która jako swego własnego kandydata na urząd Prezydenta Niemiec wysunęła zasłużoną w ściganiu zbrodniarzy hitlerowskich Beate Klarsfeld).

W latach 2012–2016, sprawując urząd Prezydenta Niemiec, Joachim Gauck był z wizytami w Polsce co najmniej dwa razy w roku (w 2016 r. przyjechał do Polski trzykrotnie).

Dla społeczności Uniwersytetu Łódzkiego pamiętna była w szczególności jego wizyta w Uczelni, która miała miejsce już po wysunięciu jego kandydatury na urząd Prezydenta, a na dwa tygodnie przed zaprzysiężeniem oraz wygłoszony przezeń wówczas wykład. Społeczność Uniwersytetu Łódzkiego i liczne grono osób spoza Uczelni mogło osobiście usłyszeć, jakich wartości – istotnych dla życia naukowego, społecznego i politycznego – obrońcą i rzecznikiem jest Joachim Gauck.

W swoich wystąpieniach, w których akcentuje znaczenie wolności jako jednego z fundamentalnych praw obywatela i praw człowieka, Joachim Gauck bardzo często przywołuje przykład Polski i Polaków jako rzeczników i obrońców wolności, którzy za sprawą posierpniowej „Solidarności” przyczynili się do obalenia muru berlińskiego i do jednoczenia się Europy.

Joachim Gauck otrzymał doktorat honorowy m.in. takich uczelni, jak:
1999 – Wydział Teologiczny Uniwersytetu w Rostocku,
2001 – Wydział Filozoficzny Uniwersytetu w Jenie,
2005 – Wydział Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu w Augsburgu,
2015 – National University of Ireland in Galway,

2015 – Hebrajski Uniwersytet w Jerozolimie,
2017 – Sorbonne,
2017 – Académie française,
2017 – Uniwersytet w Maastricht,
2017 – Westfalski Uniwersytet Wilhelma w Monasterze (Münster).

Został uhonorowany ponad trzydziestoma odznaczeniami, nagrodami i wyróżnieniami, w tym:

1991 – Theodor-Heuss-Medaille (w osobie Joachima Gaucka uhonorowano „Uczestników pokojowych demonstracji z jesieni 1989 r. w ówczesnej Niemieckiej Republice Demokratycznej”),
1996 – Hermann-Ehlers-Preis,
1997 – Hannah-Arendt-Preis,
1999 – Imre-Nagy-Gedenkplakette (Budapeszt),
2000 – Dolf-Sternberger-Preis,
2000 – Wartburgpreis (Eisenach),
2000 – Cicero-Rednerpreis (nagroda przyznana w kategorii: polityka – za przyczynianie się do podnoszenia kultury słowa i oracji),
2001 – Erich-Kästner-Preis,
2002 – Wittenberg Award – nagroda przyznawana przez waszyngtoński „The Luther Institut”,
2005 – Heinz Herbert Karry-Preis (Frankfurt nad Menem),
2008 – Thomas-Dehler-Preis (Monachium),
2010 – Geschwister-Scholl-Preis (Monachium, za książkę: *Winter im Sommer – Frühling im Herbst*),
2014 – Leo-Baeck-Medaille,
2017 – Ewald-von-Kleist-Preis,
2017 – Dr.-Leopold-Lucas-Preis,
2017 – Ukraiński Order Wolności,
2018 – Międzynarodowa Nagroda Fundacji Friedrich-August-von-Hayek-Stiftung,
2018 – Reinhard-Mohn-Preis,
2018 – Carlo-Schmid-Preis.

Oprac. dr hab. Andrzej Maciej Kaniowski, prof. UŁ

Fot. J. Denzel, S. Kugler

